

Nr 179.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående anslag till om- och tillbyggnad av länsresidenset i Vänersborg; given Stockholms slott den 6 mars 1942.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres sjukdom,

enligt Dess nådiga beslut:

GUSTAF ADOLF.

Gustaf Andersson.

Utdrag av protokollet över kommunikationsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 6 mars 1942.

N ä r v a r a n d e:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, ERIKSSON, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ, ROSANDER, EWERLÖF.

Efter gemensam beredning med cheferna för social- och finansdepartementen anför chefen för kommunikationsdepartementet, statsrådet Andersson:

I särskilda framställningar den 11 november 1941 och den 25 februari 1942 har byggnadsstyrelsen hemställt om anvisande av medel till vissa om- och tillbyggnadsarbeten vid länsresidenset i Vänersborg för åstadkommande av ökade lokaler för länsstyrelsens behov samt för beredande av lokaler för vissa länsstyrelsen närstående institutioner.

Då i samband med ordnandet av länsstyrelsens lokaliråga spörsmål uppkommit om ändring av det förslag, som låg till grund för statsmakternas år 1941 fattade beslut om uppförande i kvarteret Palmen i Vänersborg av en för vissa statliga myndigheter avsedd byggnad, torde jag, innan jag går in på byggnadsstyrelsens nu förevarande framställningar, få erinra om följande:

På därom av Kungl. Maj:t i proposition den 3 januari 1941, nr 2, framlagt förslag anvisade riksdagen till nybyggnad för lantmäterikontoret i Vänersborg å tilläggsstat II för budgetåret 1940/41 ett reservationsanslag (B) av 620,000 kronor. Såsom framgår av den i propositionen (sid. 271—273) lämnade framställningen, skulle byggnaden uppföras i tre våningar och inrymma, förutom lantmäterikontoret samt en vaktmästarbostad och arkivutrymmen, lokaler för vägingenjörs- och länsarkitektkontoren, landsfogden, länsstyrelsens försvarsassistent samt Västerbygdens vattendomstol. Den för byggnaden erforderliga tomtmarken, norra delen av tomten nr 1 i kvarteret Palmen, förband sig tomtens ägare, Vänersborgs stad, att utan vederlag avstå till staten, därest vattendomstolens kansli under en tid av omkring 25 år förbleve förlagt till staden.

Då förutsättningarna för att taga i anspråk de till byggnadsföretaget anvisade medlen icke varit för handen, har Kungl. Maj:t ännu icke beslutat företagets igångsättande.

I sin förenämnda framställning den 11 november 1941 erinrade *byggnadsstyrelsen* till en början om att länsstyrelsen den 5 februari 1941 hos Kungl. Maj:t hemställt om åtgärder för att tillgodose länsstyrelsens behov av utökade tjänstelokaler. Styrelsen fortsatte:

Länsstyrelsen ifrågasatte, att en nybyggnad skulle uppföras för dess räkning och att det nuvarande länsresidenset skulle användas dels, i samma omfattning som dittills, till boställe för landshövdingen och dels beträffande den del, som bleve disponibel vid länsstyrelsens utflyttning, för de statsinstitutioner, som den beslutade nybyggnaden i kvarteret Palmen i Vänersborg vore avsedd att inrymma. Landssekreteraren och landskamreraren framhöllo reservationsvis såsom sin mening, att länsresidenset i sin helhet borde upplåtas åt länsstyrelsen och nytt boställe anordnas åt landshövdingen.

Sedan Kungl. Maj:t genom beslut den 7 mars 1941 bemyndigat byggnadsstyrelsen att verkställa skyndsamt utredning i frågan samt länsarkitekten i Vänersborg A. Berglund på styrelsens uppdrag utfört vissa preliminära undersökningar, hade byggnadsstyrelsen uppdragit åt Berglund att verkställa närmare utredning i frågan i huvudsaklig överensstämmelse med vissa av styrelsen angivna riktlinjer. Berglund hade uppgjort ett skissförslag, som åskådliggjorts å tre vid byggnadsstyrelsens framställning fogade ritningar. Byggnadsstyrelsen hade den 17 juni 1941 anhållit om länsstyrelsens yttrande över förslaget och därvid framhållit bland annat följande:

Enligt länsarkitektens förslag skulle landshövdingens boställsvåning inom residenset bibehållas oförändrad, under det att landskansliet skulle övertaga samtliga lokaler inom residensets norra del. För landskontoret skulle norr om residenset uppföras en ny flygelbyggnad. Förslaget upptog därjämte en söder om residenset förlagd flygelbyggnad, vilken avsåges att rymma två vaktmästarbostäder samt lokaler för landsfogde och vattendomstol. Såvida flygelbyggnader till residenset överhuvud skulle komma till stånd, vore det av såväl arkitektoniska skäl som med hänsyn till stadsbilden mest önskvärt, att båda flyglarna uppfördes samtidigt, men alltför stora betänkligheter syntes

icke möta mot att till en början endast den norra flygeln utfördes. Under denna förutsättning skulle lokaler för landsfogde och vattendomstol på sätt tidigare avsetts beredas inom nybyggnaden inom kvarteret Palmen. Även om den södra flygeln redan från början skulle utföras, kunde emellertid starkt ifrågasättas, om icke landsfogdeexpeditionen och vattendomstolen lämpligen borde förläggas till kvarteret Palmen, då det syntes mest naturligt att i den södra flygelbyggnaden inrymma länsarkitekt- och vägingenjörskontor.

Länsstyrelsen hade i yttrande den 27 september 1941 förklarat sig i stort sett icke hava något att erinra mot styrelsens förslag. Länsstyrelsen ville icke motsätta sig ett kortare uppskov med den södra flygelns uppförande. Om endast den norra flygeln uppfördes nu, skulle dock den praktiska olägenheten uppstå, att länsstyrelsen skulle sakna vaktmästarbostad i fastigheten, vilket icke borde få förekomma. En sådan bostad borde därför enligt länsstyrelsens mening provisoriskt anordnas i flygelbyggnaden.

Emot länsstyrelsens yttrande — vilket, enligt vad byggnadsstyrelsen upplyst, under hand biträts av den nuvarande landshövdingen Lundvik — hade landssekreteraren Lindgren och föredraganden i ärendet, länsassessorn Hentz, reserverat sig under yrkande i första hand på en lösning, som ginge ut på att residenset i sin helhet skulle inrättas till tjänstelokaler och landshövdingen beredas bostad i en nybyggnad.

Byggnadsstyrelsen anförde för egen del, att styrelsen funne det uppgjorda, av länsstyrelsen i stort sett förordade förslaget innebära den lämpligaste lösningen av förevarande lokalfrågor. Styrelsen avstyrkte på anförda skäl den av reservanterna föreslagna utvägen. Ehuru det givetvis vore önskvärt, att vaktmästarbostad funnes inom residenset, syntes detta icke vara oundgängligen nödvändigt.

I likhet med länsstyrelsen ansåge byggnadsstyrelsen önskvärt, att båda flyglarna uppfördes samtidigt, men byggnadsstyrelsen kunde icke finna, att anblicken från residenstorget skulle bliva så störd av att under en tid endast den norra flygeln funnes uppförd, att ett utbyggande etappvis av detta skäl borde avvisas.

Kostnaderna för ny- och ombyggnadsarbetena enligt byggnadsstyrelsens här omförmälda förslag hade inom styrelsen beräknats på följande sätt:

	Kronor.	Kronor.
<i>Norra flygelns nybyggnad.</i>		
Byggnadsarbeten	185,000	
Värme- och sanitetsteknisk anläggning	23,300	
Elektrisk anläggning	9,200	217,500
<i>Ombyggnad i residenset.</i>		
Byggnadsarbeten	70,000	
Värme- och sanitetsteknisk anläggning samt ny värme-central	28,200	
Elektrisk anläggning	2,300	100,500
Ritningar, kontroll och oförutsett		31,500
	Summa Kronor	349,500.

Över byggnadsstyrelsens nu återgivna framställning avgav 1940 års civila byggnadsutredning den 28 januari 1942 infordrat utlåtande.

I fråga om de av byggnadsstyrelsen föreslagna ombyggnadsarbetena i residensbyggnaden förklarade sig utredningen icke hava något att erinra. I övrigt anförde utredningen:

Vissa besparingar kunna beträffande flygeln norr om residenset ernås genom att tillämpa ett fönsteravstånd från mitt till mitt av 1.55 meter med samtidig begränsning av vissa rumsmått i konsekvens med vad utredningen tidigare föreslagit beträffande andra liknande byggnader. På sätt en vid utlåtandet fogad principskiss utvisar har därvid rum för två landskontorister minskats från 18 till 12 kvadratmeter, för länsassessor från 18 till 16.5 kvadratmeter, skrivrum och rum för taxeringsassistent från 10 till 9 kvadratmeter, bibliotek och sammanträdesrum från 26 till 20 kvadratmeter samt rum för landskamrer från 21 till 18 kvadratmeter och för två jurister från 17.5 till 14 kvadratmeter. Rumshöjden begränsas till 2.8 meter även i bottenvåningen. Genom dessa åtgärder reduceras byggnadsvolymen med 300 kubikmeter och totalkostnaden begränsas till 340,000 kronor.

Byggnadsutredningen har vidare uppmärksammat, hurusom ytterligare statsinstitutioner — nämligen lantmäteri-, länsarkitekt- och vägingenjörskontor samt vattendomstol och landsfogdeexpedition — avsågs att förläggas dels som en södra flygelbyggnad till residenset, dels som nybyggnad i kvarteret Palmen. Det synes utredningen, som om dessa frågor lämpligen bort upptagas till samtidig behandling, under beaktande av möjligheterna att koncentrera samtliga institutioner till de två flygelbyggnaderna vid residenset. Med ledning av de överväganden, som utredningen ägnat en dylik lösning, kan utredningen icke anse densamma såsom utesluten. Emellertid skulle otvivelaktigt svårigheter inställa sig för en framtida utvidgning, varför utredningen avstår från att påkalla utredning av ett sådant alternativ.

En av utredningens ledamöter, byggnadsrådet Markelius, uttalade tvekan rörande lämpligheten av den föreslagna fönsterindelningen med hänsyn till svårigheten att arkitektoniskt samordna den nya byggnaden med den befintliga residensbyggnaden.

I skrivelse den 9 december 1941 gjorde länsstyrelsen i Älvsborgs län hemställan om ny prövning av de med länsstyrelsens lokalfråga sammanhängande spörsmålen. Länsstyrelsen anförde, att de åtgärder för lösning av länsstyrelsens egen lokalfråga, som resulterat i byggnadsstyrelsens förslag om uppförande av en flygelbyggnad norr om länsresidenset, icke dryftats vid tiden för planerandet av den sedermera av riksdagen beslutade nybyggnaden inom kvarteret Palmen. Om två flyglar uppfördes invid residenset, kunde till länsstyrelsens omedelbara närhet förläggas vägingenjör- och länsarkitektkontoren ävensom landsfogdens expedition. En sådan lösning hade icke tidigare varit föremål för länsstyrelsens övervägande. Genom att arbetena å nybyggnaden i kvarteret Palmen ännu icke igångsatts kunde detta angelägna önskemål förverkligas.

Under framhållande av önskvärdheten att den av byggnadsstyrelsen förordade norra flygelbyggnaden under alla omständigheter med det snaraste komme till utförande hemställde länsstyrelsen, att Kungl Maj:t måtte till särskild prövning i samband med ett slutligt bestämmande av omfattningen av nybyggnaden inom kvarteret Palmen upptaga frågan om att uppföra en flygelbyggnad jämväl vid södra sidan av länsresidenset, som skulle inrymma

lokaler för vägingenjörs-, länsarkitekt- och landsfogdekontor. Vid en sådan lösning skulle byggnaden i kvarteret Palmen komma att innesluta endast lantmäterikontoret och vattendomstolen; försvarsassistenten kunde efter tillkomsten av den norra flygeln beredas plats inom landskansliet. Ytterligare arkivutrymmen för länsstyrelsen kunde anordnas i den norra flygelns källarvåning.

Med anledning av att i den tidigare skriftväxlingen berörts frågan om behovet av lokaler för landskontoret vid en blivande uppbördsreform framhöll länsstyrelsen i skrivelsen:

Vilken omfattning en sådan reform kommer att få kan för närvarande icke bedömas. Därest frågan löses i huvudsaklig överensstämmelse med 1924 års uppbördsreformförslaget, skulle ett ytterligare lokalutrymme av nära 700 m² golvyta erfordras för en med 57 befattningshavare utökad personal. För en så omfattande utökning läser en flygelbyggnad invid residenset av den storlek, varom kan bliva fråga, icke vara tillräcklig. Vare sig en blivande uppbördsreform kräver nyss nämnda lokalutrymme eller ett mindre sådant, synes möjlighet förefinnas att för ändamålet erhålla lokaler uti en av Vänersborgs stad disponerad byggnad, belägen mitt emot landskontorets blivande flygelbyggnad; de båda byggnaderna skulle i så fall kunna förenas genom en underjordisk passage. Ovissheten angående en blivande uppbördsreform torde sålunda icke utgöra hinder för lokalfrågornas omedelbara lösning i enlighet med vad länsstyrelsen föreslagit.

I en den 29 december 1941 dagtecknad skrift anförde *stadsfullmäktige i Vänersborg*, att fullmäktige på därom gjord framställning antagit förslag till sådan ändring av stadsplanen för residenstomten, att å densamma finge uppföras två flygelbyggnader till residensbyggnaden. I samband med antagandet hade fullmäktige uttalat, att det icke vore tillfredsställande för stadsbilden om endast en av flyglarna nu uppfördes, samt understrukit önskvärdheten av att två flygelbyggnader samtidigt komme till stånd.

I anledning av länsstyrelsens skrivelse den 9 december 1941 anbefalldes byggnadsstyrelsen att inkomma med utlåtande. I anslutning härtill hava till styrelsens övervägande överlämnats samtliga de handlingar i ärendet, som ingivits efter tidpunkten för styrelsens tidigare framställning.

I skrivelse den 25 februari 1942 har *byggnadsstyrelsen* avgivit det infordrade utlåtandet.

Om den nybyggnad i kvarteret Palmen, till vilken 1941 års riksdag anvisat medel — och som, enligt vad förut nämnts, avsetts att uppföras i tre våningar samt inrymma lokaler för lantmäteri-, länsarkitekt- och vägingenjörskontoren, landsfogden och försvarsassistenten ävensom Västerbygdens vattendomstol — anför styrelsen till en början:

Sedan länsarkitektkontoret uppgjort huvudritningar till byggnaden, framgick vid byggnadsstyrelsens granskning av förslaget, att icke oväsentliga besparingar skulle kunna vinnas, varför kontoret erhöi uppdrag att utarbeta ett nytt förslag enligt styrelsens direktiv. Resultatet härav blev ett med alt. 3 betecknat förslag, enligt vilket lantmäteri-, länsarkitekt- och vägingenjörskontoren samt landsfogdens expedition skulle förläggas till en i två våningar uppförd byggnad och vattendomstolen till en särskild byggnad. Den-

na omarbetning visade sig medföra en besparing av 155,000 kronor. Då emellertid förslaget väsentligt avvek från det skissförslag, som styrelsen tidigare framlagt, ansåg sig styrelsen böra, innan fullständiga entreprenadhandlingar utarbetades, underställa det omarbetade förslaget Kungl. Maj:ts prövning.

Innan emellertid denna underställning ägt rum, hade styrelsen erhållit Kungl. Maj:ts uppdrag att verkställa utredning beträffande länsstyrelsens behov av utökade tjänstelokaler, och i skrivelsen den 11 november 1941 hade styrelsen framlagt det förslag, som avsåge att norr om residenset uppföra en för landskontoret avsedd flygel. Uppförandet av en flygel söder om residenset hade styrelsen ansett tills vidare böra anstå i avvaktan på omorganisation av uppördsväsendet.

Sistnämnda förslag, fortsätter byggnadsstyrelsen, ändrade sålunda icke förutsättningarna för de planerade nybyggnaderna i kvarteret Palmen. Det av länsarkitektkontoret omarbetade förslaget hade ytterligare bearbetats inom styrelsen, varvid eftersträvats att genom ytterligare nedpressning av rumsstorlekarna m. m. åvägbringa större besparingar. Denna omstudering hade slutförts i två alternativ, det ena med vattendomstolen allttjämt förlagd till en särskild byggnad och det andra med domstolens lokaler förlagda till en inredd vind över länsarkitekt- och vägingenjörskontoren. Över förslagen hade styrelsen inhämtat yttranden från lantmäteristyrelsen och vattenrättsdomaren, varjämte länsarkitekten anmodats att yttra sig efter samråd med vederbörande i länsstyrelsen och med vägingenjören. Här om anför byggnadsstyrelsen bland annat:

I skrivelse den 17 december 1941 har lantmäteristyrelsen förklarat de för lantmäterikontoret avsedda lokalerna otillräckliga vad beträffar såväl arkiv- som tjänstelokaler. Det vore önskvärt, att källarvåningen gjordes så hög, att bättre ljusförhållanden erhöles i arkivet. Enligt styrelsen kunde det föreslagna arkivutrymmet, 290 kvadratmeter, förslå endast för omkring 25 år; skulle behovet för omkring 50 år säkerställas, krävdes omkring 400 kvadratmeter.

I skrivelse den 2 december 1941 har vattenrättsdomaren förklarat det alternativ, som innebure att domstolen förlades till byggnadens vindsvåning, icke kunna komma i fråga på grund av utrymmets otillräcklighet. Även den föreslagna fristående nybyggnaden vore otillräcklig. Skulle hänsyn till det finansiella läget göra det ofrånkomligt att i förslaget göra den inskränkning, som byggnadsstyrelsens lösning innebure, syntes ett uppskjutande av byggnadsfrågan och ett fortsatt provisorium med förhyrande av lokaler vara att föredraga.

I skrivelse den 9 december 1941 har länsarkitekten förklarat det för länsarkitektkontoret avsedda utrymmet för knappt samt gjort gällande, att det vore bättre att avstå från byggnadsföretaget än att fastlåsa de berörda ämbetsverken vid för små och därigenom olämpliga lokaler.

I ett till länsarkitekten avgivet yttrande den 8 december 1941 har vägingenjören förklarat de för vägingenjörskontoret avsedda lokalerna så inknappade, att dessa även med lågt ställda anspråk knappast kunde anses tillfredsställande. Därest ny organisation för vägväsendet trädde i kraft enligt föreliggande förslag, vore lokalerna icke lämpliga, då därvid komme att behövas ett utrymme av 10—12 rum.

Efter att hava erinrat om länsstyrelsens i skrivelsen den 9 december 1941 framlagda synpunkter på de olika här förevarande lokalfrågorna anför byggnadsstyrelsen rörande denna länsstyrelsens framställning följande:

Genom sin skrivelse den 11 november 1941 har byggnadsstyrelsen i själva verket framlagt och i viss mån förordat en lösning av lokalfrågorna enligt de av länsstyrelsen angivna riktlinjerna, och styrelsen har i princip intet som helst att erinra däremot. Styrelsens tvekan att föreslå en sådan lösning berodde i viss mån på att beslut redan förelåg om nybyggnad i kvarteret Palmen men huvudsakligen därpå, att styrelsen fann det önskvärt, att den tilltänkta södra flygeln reserverades för väntat lokalbehov i samband med upp-
bördsväsendets omorganisation. De synpunkter länsstyrelsen nu anfört äro emellertid värda beaktande, och om detta blivande lokalbehov kan tillgodoses på sätt länsstyrelsen antyder, har byggnadsstyrelsen intet att erinra. Ur arkitektonisk synpunkt vore det, såsom styrelsen tidigare framhållit, önskvärt att de båda flyglarna kunde uppföras samtidigt.

I anledning av vad sålunda förekommit hade byggnadsstyrelsen, anför styrelsen vidare, låtit uppgöra vid utlåtandet fogat skissförslag till en flygel söder om residenset. Flygeln skulle inrymma i bottenvåningen vaktmästarbostad om två rum och kök samt lokaler för vägingenjörskontoret och i övre våningen lokaler för länsarkitektkontoret samt landsfogdens expedition. Källarvåningen inrymde hushållskällare för bostaden, skyddsrum, även avsett som lunchrum, tvättstuga och arkivlokaler. Byggnadens uppvärmning förutsattes ske från residensets värmecentral. Kostnaden för denna byggnad hade beräknats till omkring 170,000 kronor.

Under förutsättning att en söderflygel uppfördes, fortsätter byggnadsstyrelsen, finge nybyggnaden i kvarteret Palmen en väsentligt begränsad omfattning med lokaler endast för lantmäterikontoret och vattendomstolen samt bostad för en vaktmästare, som hade tillsyn över fastigheten. Det hade även syntts tillfyllest att beräkna lantmäterikontorets arkivutrymme endast för en 25-årsperiod, d. v. s. till omkring 300 kvadratmeter.

Alternativa skissförslag till en sådan byggnad ha uppgjorts inom byggnadsstyrelsen och fogats vid styrelsens förevarande utlåtande. Om förslagen yttrar byggnadsstyrelsen i huvudsak:

I avsikt att erhålla förläggning mot soligt väderstreck av samtliga rum uppföres byggnaden utmed Hamngatan. Ingångarna äro belägna mot den gård, som uppkommer mellan byggnaden och Residensgatan och som förut-sattes bliva planterad och prydligt ordnad. De båda institutionerna få särskilda ingångar. Byggnaden är en trevåningsbyggnad. I källarvåningen förläggas domstolens arkiv, skydds- och lunchrum samt värmecentral och bostadens källarkontor. Återstående del av källaren inredes ej. Domstolen upptager större delen av bottenvåningen, i vars norra del finnes vaktmästarbostad om två rum och kök. Våningen en trappa upp upptages av lantmäterikontoret. Kostnaden för denna byggnad har beräknats till omkring 290,000 kronor.

Enligt gällande stadsplan få visserligen inom kvarteret Palmen uppföras trevåningshus med en höjd av intill 11 meter, men det har har likväl ifrågasatts, om icke en lägre byggnad skulle vara att föredraga med hänsyn till stadsbilden. Därför har ett alternativt förslag utarbetats, enligt vilket samtliga arkivlokaler förlagts till en souterrängvåning, lantmäterikontorets tjäns-

terum och domstolens lokaler till en högt belägen bottenvåning och vaktmästarbostaden å vinden vid byggnadens norra ände. Även beträffande detta alternativ synes önskvärt, att byggnaden erhåller nord-sydlig orientering. Då emellertid denna låga byggnad måste få en betydlig längd, förutsätter en dylik placering, att överenskommelse med staden kan träffas om dragningen av tomtens gränslinje. Plandispositionen är i stort sett densamma som i det förra alternativet. Byggnadskostnaden beräknas i detta fall till omkring 310,000 kronor.

Byggnadsstyrelsen omnämner, att länsstyrelsen i skrivelse den 3 februari 1942 till byggnadsstyrelsen, efter att ha samrått med vägingenjören och länsarkitekten i länet, yttrat sig över de av byggnadsstyrelsen sålunda framlagda förslagen. Länsstyrelsen hade anmärkt, att de båda flyglarna till residenset med hänsyn till stadsbilden icke utan tvingande skäl borde, såsom byggnadsstyrelsens förslag innebure, erhålla olika form och storlek. Om vidare tillbörlig hänsyn toges till de rimliga krav på utrymmen inom den södra flygeln, som framställts från de befattningshavare för vilka byggnaden vore avsedd, funnes icke anledning att göra denna flygel kortare än den norra.

Beträffande de alternativa förslagen till nybyggnad i kvarteret Palmén hade länsstyrelsen förklarat sig sakna anledning att yttra sig över de föreslagna utrymmena och lokaldispositionerna för lantmäterikontor och vattendomstol. Med stöd av ett uttalande av överlantmätaren, att ett uppskov med uppförandet av byggnaden i kvarteret Palmén icke skulle vålla alltför stora olägenheter, hade länsstyrelsen ansett ett dylikt uppskov böra tagas under övervägande.

I anledning av vad länsstyrelsen sålunda anfört framhåller byggnadsstyrelsen i sitt förevarande utlåtande:

Byggnadsstyrelsen kan ej dela länsstyrelsens farhågor, att den södra flygeln, utförd enligt byggnadsstyrelsens förslag, skulle menligt inverka på den samlade anläggningens arkitektoniska verkan. Med anledning av vad länsstyrelsen anfört rörande bristande utrymmen i flygeln vill styrelsen påpeka, att i källarvåningen upptagits arkivlokaler av sådan omfattning, att alla icke aktuella handlingar, som tillhöra de i flygeln placerade institutionerna, kunna beredas utrymme där. Behovet av ytterligare utrymme för vägingenjören i händelse av vägväsendets förstatligande torde kunna tillgodoses på bekostnad av landsfogdeexpeditionen, som det icke möter större svårighet att flytta. Möjlighet till utvidgning förefinnes även genom att det till buds stående tomtutrymmet icke till fullo utnyttjas.

Byggnadsstyrelsen, som vidare inhämtat yttranden av lantmäteristyrelsen och vattenrättsdomaren i Västerbygdens vattendomstol rörande förslagen till bebyggande av kvarteret Palmén, meddelar, att lantmäteristyrelsen förklarat sig kunna godtaga den föreslagna lösningen av lantmäterikontorets lokalfråga. Av de båda alternativen gäve lantmäteristyrelsen trevåningsbyggnaden företräde, närmast med hänsyn till de bättre ljusförhållanden, som erbjödes arkivet. Vattenrättsdomaren hade framhållit, att den för vattendomstolen tillgängliga golvytan icke medgäve en fullt tillfredsställande lösning enligt något av de alternativa förslagen, i synnerhet icke om alltjämt tanken vidhölls att domstolen inom sina lokaler skulle få en sessionssal, tillräckligt

stor för sammanträden med parter. Emellertid borde måhända denna tanke släppas och domstolen åtnöjas med ett rum för sammanträden med domstolens medlemmar. Utginge man härifrån, syntes trevåningsalternativet kunna giva det bästa resultatet under förutsättning av vissa av vattenrättsdomaren angivna ändringar i rumsdispositionen. Dessa ändringar hade byggnadsstyrelsen efter samråd med vattenrättsdomaren infört i förslaget.

I fråga om de av civila byggnadsutredningen framställda erinringarna mot byggnadsstyrelsens förslag till den norra residensflygeln framhåller byggnadsstyrelsen, att styrelsen för sin del hyste den uppfattningen att, då det gällde uppförandet av en flygel till en byggnad av så högt arkitektoniskt värde och med en för stadens utseende så betydelsefull placering som residenset, ett arkitektoniskt samordnande av de olika till anläggningen hörande byggnaderna icke borde försvåras eller omöjliggöras genom statsverkets åtgärder. Av stadsfullmäktiges framställning i ämnet framginge dessutom, att byggnadsfrågan omfattades med särskilt intresse från stadens sida. Ehuru byggnadsutredningen förklarar sig icke påyrka en undersökning rörande möjligheterna att koncentrera samtliga i ärendet berörda institutioner till de båda residensflyglarna, hade styrelsen dock för allsidig belysning av byggnadsfrågorna ansett sig böra närmare undersöka detta spörsmål. I detta avseende anföres bland annat:

För ett dylikt sammanförande av institutionerna erfordras ändring av det stadsplaneförslag beträffande residenstomten, som staden för sin del antagit. I detta medgives bebyggande av tidigare därifrån undantagen tomtmark för de ytor, som residensets flyglar beräknats taga i anspråk. Om samtliga ifrågakomna institutioner skola kunna inrymmas i flyglarna, måste vardera flygeln givas en längd av omkring 39 meter, d. v. s. sträcka sig från tomtgränsen i öster mot torget och i linje med residensets västra, mot hamnen vettande långfasad. För att erhålla största möjliga avstånd mellan flyglarna och residenset bör norra flygeln uppföras i norra tomtgränsen, vilket medför att en del av Drottninggatan måste tilläggas residenstomten. Landskontoret måste, för att få direkt anslutning till länsstyrelsens övriga lokaler, förläggas till den norra flygeln, som därjämte måste lämna utrymme för länsarkitektkontoret och en vaktmästarbostad. Till den södra flygeln komme i så fall att förläggas lantmäterikontoret och vattendomstolen, landsfogdens expedition och väg-ingenjörskontoret.

De lokaler, som på detta sätt erhöles, måste emellertid betecknas såsom mindre tillfredsställande än de, som utvinns genom att flyglarna uppföras enligt tidigare förslag jämte bebyggelsen i kvarteret Palmen för lantmäterikontor och vattendomstol. Ännu betänkligare är dock att, såsom byggnadsutredningen förutsett, svårigheter skulle uppstå vid framtida behov av utvidgning. Sådan torde, då tomtutrymmet knappast kan ytterligare utnyttjas, endast kunna erhållas genom utflyttande av någon av institutionerna. Härvid skulle givetvis i första hand komma ifråga lantmäterikontoret eller vattendomstolen. Båda dessa äro emellertid av sådan art och omfattning, att förhyrning såvitt möjligt bör undvikas, varjämte de genom utflyttningen lediga lokalerna måhända bliva större än förhållandena kräva. En utvidgning av lantmäterikontorets arkiv, som från början blir något mindre än lantmäteristyrelsen anser erforderligt för en 25-årsperiod, bleve icke möjlig, varför en nybyggnad komme att behövas redan inom överskådlig tid. Det synes sålunda uppenbart, att detta alternativ är förbundet med betydande olägenheter.

Byggnadsstyrelsen lämnar härefter en sammanställning av fyra olika förslag, enligt vilka de föreliggande byggnadsfrågorna kunna lösas, samt kostnaderna därför. Sammanställningen är av följande utseende:

	Kronor.	Kronor.	Kronor.
1) Nybyggnad i kvarteret Palmen för lantmäteri-, länsarkitekt- och vägingenjörskontor, lands- fogdeexpedition och vattendomstol enligt länsarkitektens förslag alt. 3		465,000	
Ombyggnad i residenset enligt byggnadssty- relsens förslag i skrivelse den 11 november 1941	111,500		
Flygel norr om residenset enligt samma för- slag	238,000	349,500	814,500
2) Nybyggnad i kvarteret Palmen för lantmäteri- kontor och vattendomstol enligt 3-vånings- alternativet		290,000	
Ombyggnad i residenset enligt byggnadssty- relsens förslag i skrivelse den 11 november 1941	111,500		
Flygel norr om residenset enligt samma för- slag	238,000	349,500	
Flygel söder om residenset enligt byggnads- styrelsens förslag i utlåtande den 25 febru- ari 1942		170,000	809,500
3) Nybyggnad i kvarteret Palmen för lantmäteri- kontor och vattendomstol enligt 1-vånings- alternativet		310,000	
Ombyggnad i residenset enligt byggnadssty- relsens förslag i skrivelse den 11 november 1941	111,500		
Flygel norr om residenset enligt samma för- slag	238,000	349,500	
Flygel söder om residenset enligt byggnads- styrelsens förslag i utlåtande den 25 febru- ari 1942		170,000	829,500
4) Civila byggnadsutredningens uppslag:			
Ombyggnad: residenset		111,500	
Flygel norr om residenset för landskontor och länsarkitektkontor		345,000	
Flygel söder om residenset för lantmäteri- och vägingenjörskontor, vattendomstol och landsfogdeexpedition		328,000	
Kostnader för gaturegleringar m. m.		10,000	794,500

I de angivna beloppen äro kostnaderna för hyllinredning i arkiv icke inräknade.

Av sammanställningen framginge, anför byggnadsstyrelsen, att alternativen ur kostnadssynpunkt vore i stort sett jämställda samt att utredningarna resulterat i en icke oväsentlig besparing i förhållande till det förslag till nybyggnad i kvarteret Palmen, för vilket å tilläggsstat för budgetåret 1940/41 anvisats 620,000 kronor. På grund av inträffade prisökningar borde detta belopp nu höjas till omkring 650,000 kronor.

Vid valet mellan de i sammanställningen angivna byggnadsförslagen borde enligt byggnadsstyrelsen det med nr 4 betecknade i första hand uteslutas med hänsyn till därmed förenade, av styrelsen framhållna olägenheter. Även förslaget nr 1 ville styrelsen avstyrka, då det skulle medföra att vissa länsstyrelsen närstående institutioner komme att förläggas avskilda från länsstyrelsen. I valet mellan förslagen nr 2 och 3, som båda innebure en för lantmäterikontoret och vattendomstolen gemensam byggnad i kvarteret Palmen, syntes nr 2 med en i tre våningar uppförd byggnad — vilket förslag även förordats av de båda institutioner, som skulle förläggas till byggnaden — böra givas företräde.

Samtliga de lokalbehov, vilka förevarande utredningar avsett att tillgodose, kunde betraktas såsom trängande, varför det finge anses i hög grad önskvärt, att behoven kunde tillgodoses snarast möjligt och i ett sammanhang.

Såsom förut omnämnts hade, fortsätter byggnadsstyrelsen, till nybyggnad i kvarteret Palmen anvisats 620,000 kronor. Enligt styrelsens förslag skulle numera erfordras endast 290,000 kronor. Därest återstående 330,000 kronor finge användas till flyglarna och för ombyggnadsarbeten inom residenset, skulle för dessa ändamål behöva anvisas endast 189,500 kronor.

Byggnadsstyrelsen hemställer slutligen, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att dels medgiva, att av det å tilläggsstat till riksstaten för budgetåret 1940/41 anvisade reservationsanslaget å 620,000 kronor ett belopp av 330,000 kronor finge användas till uppförande av flyglar vid länsresidenset i Vänersborg samt till ombyggnadsarbeten inom residenset för att åstadkomma förbättrade lokaler åt länsstyrelsen jämte denna närstående institutioner, dels ock för samma ändamål för budgetåret 1942/43 anvisa ett reservationsanslag av 189,500 kronor.

Behov av ökade och mera ändamålsenliga lokaler för länsstyrelsen i Älvsborgs län har under en längre tid gjort sig gällande. Under de sista åren har detta behov på grund av nytillkomna arbetsuppgifter för länsstyrelsen blivit alltmer kännbart. För att någorlunda bemästra den rådande utrymmesbristen har man nödgats förlägga flera befattningshavares arbetsplatser till samma rum i en utsträckning, som inverkar menligt på arbetet. Enligt min mening böra åtgärder för att anskaffa tillfredsställande lokaler åt länsstyrelsen icke längre uppskjutas.

Enligt byggnadsstyrelsens och länsstyrelsens föreliggande förslag skulle länsstyrelsens lokalfråga lösas genom att en flygel norr om residensbyggnaden uppföres för landskontorets räkning, varjämte vissa ombyggnadsarbeten skulle företagas i residensbyggnaden för att bereda landskansliet ökat utrymme. Kostnaderna för dessa företag skulle belöpa sig för flygeln till 238,000 kronor och för arbetena i residenset till 111,500 kronor.

Emellertid har därjämte föreslagits, att en flygel söder om residenset skulle uppföras. Motiven härför äro i korthet, att i denna flygel utrymmen kunna beredas vissa andra statliga institutioner i staden, som i sin verksamhet ha intim kontakt med länsstyrelsen och vilkas lokalfråga jämväl är aktuell men icke

*Departements-
chefen.*

slutligt löst, samt att det ur arkitektonisk synpunkt måste anses fördelaktigt, att två flyglar uppföras samtidigt. De institutioner, som här äro ifråga, äro länsarkitekt- och vägingenjörskontoren samt landsfogdeexpeditionen. För dessa institutioner förhyras för närvarande lokaler ute i staden. Statsmakterna ha emellertid beslutat, att utrymmen skola beredas dem samt Västerbygdens vattendomstol och länsstyrelsens försvarsassistent i en nybyggnad för lantmäterikontoret i staden. Till denna byggnad, som varit avsedd att uppföras i tre våningar å norra delen av tomten nr 1 i kvarteret Palmen i staden, har riksdagen å tilläggsstat II för budgetåret 1940/41 anvisat ett reservationsanslag (B) av 620,000 kronor. De anvisade medlen få icke användas för sitt ändamål utan att läget på arbetsmarknaden giver anledning därtill. Då sådant förhållande ännu ej inträtt, har Kungl. Maj:t icke beslutat om arbetenas igångsättande.

Enär sålunda byggnaden i kvarteret Palmen icke påbörjats och dispositionen av lokalerna i denna byggnad ännu ej fastlästs, möta icke hinder att ändra den ursprungliga byggnadsplanen.

Den föreslagna södra flygeln till residensbyggnaden skulle inrymma, förutom lokaler för länsarkitekt- och vägingenjörskontoren samt landsfogdeexpeditionen, jämväl bostad åt en länsstyrelsens vaktmästare och visst reservutrymme. Flygeln skulle enligt verkställda beräkningar draga en kostnad av 170,000 kronor.

Om en söderflygel till residenset skulle tillkomma och byggnaden i kvarteret Palmen sålunda endast behöva tillgodose lantmäterikontorets och vattendomstolens lokalbehov, har sistnämnda byggnad kostnadsberäknats till 290,000 kronor vid uppförande i tre våningar och 310,000 kronor vid uppförande i en våning med souterrängvåning.

I enlighet med vad jag nu anfört kunna de föreliggande lokalfrågorna för samtliga nu berörda myndigheter lösas på följande tre olika sätt:

1. Länsstyrelsens lokalbehov tillgodoses genom ombyggnad av residenset och uppförande av en flygel norr om detsamma för en kostnad av tillhoppa 349,500 kronor.

Genom bebyggande av kvarteret Palmen anordnas lokaler för lantmäteri-, länsarkitekt- och vägingenjörskontoren, landsfogdeexpeditionen samt Västerbygdens vattendomstol i enlighet med det nu föreliggande omarbetade förslaget för en kostnad av 465,000 kronor. Enligt detta skulle vattendomstolen förläggas till en särskild byggnad i en våning, medan de övriga myndigheterna skulle inrymmas i en annan byggnad om två våningar.

Den sammanlagda kostnaden för byggnadsfrågornas lösande enligt detta alternativ skulle uppgå till 814,500 kronor.

2. Länsstyrelsens lokalbehov tillgodoses i enlighet med alternativ 1 för en kostnad av 349,500 kronor.

En flygel söder om residenset med lokaler för länsarkitekt- och vägingenjörskontoren samt landsfogdeexpeditionen jämte vaktmästarbostad uppföres för 170,000 kronor.

En byggnad i tre våningar uppföres i kvarteret Palmen för lantmäterikontoret och vattendomstolen för en kostnad av 290,000 kronor.

Detta alternativ skulle draga en kostnad av 809,500 kronor.

3. Residenset ombygges och två flyglar uppföras i enlighet med alternativ 2 för en kostnad av tillhoppa 519,500 kronor.

En envåningsbyggnad för lantmäterikontoret och vattendomstolen uppföres i kvarteret Palmen för en kostnad av 310,000 kronor.

Sammanlagda kostnaden för detta alternativ uppgår sålunda till 829,500 kronor.

Byggnadsstyrelsen har därjämte upptagit ett alternativ, som innebär att i flygelbyggnaderna till residenset lokaler skulle anordnas, utom för länsstyrelsen, även för samtliga de institutioner, som ursprungligen voro avsedda att förläggas till kvarteret Palmen, och att således byggnadsföretaget därstädes skulle helt slopas. Detta förslag, vars genomförande beräknats draga en kostnad av 794,500 kronor, synes mig böra uteslutas på grund av de olägenheter, som civila byggnadsutredningen och byggnadsstyrelsen i det föregående framhållit.

För egen del anser jag mig beträffande länsstyrelsens egen lokalfråga böra biträda det föreliggande förslaget om utflyttning av landskontoret till en flygel norr om residenset och utförande av vissa ombyggnadsarbeten i residenset för landskansliets räkning på sätt byggnadsstyrelsen och länsstyrelsen enat sig om. Härigenom skulle länsstyrelsens båda avdelningar erhålla tillräckliga och tidsenliga lokaler. Försvarsassistenten, åt vilken enligt tidigare förslag lokaler skulle anordnas i byggnaden i kvarteret Palmen, skulle efter residensets ombyggnad erhålla plats inom landskansliets lokaler. Civila byggnadsutredningens förslag om begränsning av vissa utrymmen i flygeln torde emellertid böra iakttagas i den mån så befinnes möjligt utan alltför ogynnsamma verkningar i arkitektoniskt hänseende. En omstudering av förslaget på denna punkt bör äga rum i syfte att beträffande utrymmena i tjänsterummen vinna så nära överensstämmelse som möjligt med vad som tillämpats i andra statliga nybyggnader av motsvarande slag.

I fråga om sättet för tillgodoseende av de övriga myndigheternas lokalbehov synes mig betydelsen av en nära kontakt mellan å ena sidan länsstyrelsen och å andra sidan länsarkitekt och vägingenjör samt landsfogde tala till förmån för den av byggnadsstyrelsen förordade lösningen med sistnämnda myndigheters förläggning till en söderflygel invid residenset. Därest en sådan flygel uppföres för dessa myndigheter och byggnaden i kvarteret Palmen sålunda avses endast för lantmäterikontoret och vattendomstolen, skulle totalkostnaden för dessa båda byggnadsföretag nära sammanfalla med kostnaden för uppförandet av en byggnad i nämnda kvarter för samtliga nu avsedda myndigheter. Med hänsyn i första hand till här anförda omständigheter och då det jämväl ur estetisk synpunkt är av värde, att två flyglar till huvudbyggnaden uppföras samtidigt, vill jag förorda, att en flygel söder om residenset uppföres i huvudsaklig enlighet med byggnadsstyrelsens förslag för att bereda lokaler åt länsarkitekt- och vägingenjörskontoren samt landsfogdeexpeditionen. Detta förslag har i stort sett godtagits av samtliga de berörda myndigheterna. Även beträffande denna flygel bör emellertid en omprövning beträffande rumsstorlekarna komma till stånd.

Vad slutligen gäller frågan, om byggnaden i kvarteret Palmen bör uppföras i en eller i tre våningar, synes mig trevåningsalternativet såsom förmanligast ur kostnadssynpunkt böra väljas.

Sålunda vill jag föreslå, att de föreliggande byggnadsfrågorna lösas enligt det av mig i det föregående med 2 betecknade alternativet. Dettas utförande har av byggnadsstyrelsen beräknats draga en kostnad av 809,500 kronor. I anslutning till vad jag förut anfört om begränsning av lokalutrymmena finner jag emellertid beloppet kunna avrundas nedåt till 800,000 kronor.

Arbetena för om- och tillbyggnad av residenset torde böra utföras i ett sammanhang. Då särskilt länsstyrelsen är i trängande behov av ökat utrymme, böra arbetena påbörjas utan tidsutdräkt. För byggnadsföretaget i kvarteret Palmen torde fortfarande böra gälla, att detsammans igångsättande skall vara beroende av läget på arbetsmarknaden. Kostnaderna för detta företag, 290,000 kronor, förutsättas alltjämt skola utgå av det av riksdagen redan anvisade reservationsanslaget (B) av 620,000 kronor. Återstoden av detta anslag, 330,000 kronor, synes böra tagas i anspråk för de nu föreslagna om- och tillbyggnadsarbetena å länsresidenset. Härtill torde riksdagens medgivande böra inhämtas. Om dylikt medgivande lämnas, kan behovet av nya anslagsmedel för arbetena i fråga begränsas till i avrundat tal 180,000 kronor, vilket belopp torde böra äskas å riksstaten för nästa budgetår.

Därest det av mig nu biträdda förslaget vinner riksdagens gillande, torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att meddela de ändrade bestämmelser rörande kvarteret Palmens bebyggande, som förslaget påkallar.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels medgiva, att av det å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1940/41 anvisade reservationsanslaget (B) å 620,000 kronor till nybyggnad för lantmäterikontoret i Vänersborg må för om- och tillbyggnadsarbeten å länsresidenset därstädes tagas i anspråk ett belopp av 330,000 kronor;

dels ock till *Om- och tillbyggnad av länsresidenset i Vänersborg* å kapitalbudgeten under rubriken Statens allmänna fastighetsfond för budgetåret 1942/43 anvisa ett *reservationsanslag* av kronor 180,000.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan behagar Hans Maj:t Konungen lämna bifall samt förordnar, att proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Fredric Hawerman.